

Роль криміналістичної тактики в діяльності приватних детективів

Карина Кулініч

*студент кафедри правознавство,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна*

Досліджено актуальні проблеми визначення поняття «криміналістична тактика» та можливості застосування її засобів у різних видах правозастосовної діяльності в тому числі в діяльності приватних детективів. Аналізуються наукові підходи вчених криміналістів щодо визначення сутності, суттєвих ознак поняття криміналістичної тактики, проблеми меж її застосування, проведено їх критичний аналіз. Запропоновано розгляд криміналістичної тактики в широкому та вузькому розумінні, виділяючи при цьому теоретичний та практичний аспект. Криміналістична тактика розглядається як науковий напрямок, а також використання практичних засобів криміналістичної тактики під час ведення діяльності приватного детектива. Пропонується визначення поняття «криміналістична тактика» саме в аспекті діяльності приватних детективів і окреслюються напрями подальших досліджень.

Інформатизація соціального середовища призвела фактично до «технологізації» криміналістики, розроблення та впровадження інформаційних, цифрових, телекомунікаційних та інших технологій. Враховуючи наведене, нині відбуваються докорінні зміни та запроваджуються інноваційні підходи і у криміналістичному забезпеченні органів правопорядку [4, с. 144].

Аналогічна ситуація в аспекті ведення детективної діяльності, тактичні прийоми, які еволюціонують разом із суспільством, мають використовуватись для ефективного ведення детективної діяльності та для запобігання допущення логічних помилок при веденні розслідування.

Наукові положення, на підставі яких розробляються тактичні рекомендації, не можуть не відчувати на собі вплив досягнень в галузі наукової організації праці, теорії управління та прийняття рішень, логіки, психології та інших наук і тому визначення тактики необхідно здійснювати із врахуванням наукового характеру зазначених структурних елементів криміналістичної тактики. Крім того, таке поняття має включати вказівку на принцип дотримання законності і вимог професійної етики, оскільки лише на їх основі можуть розроблятися тактичні засоби криміналістичної тактики [2, с. 37].

Як вбачається, криміналістична тактика розглядається передусім як розділ науки криміналістики, який складає систему наукових положень і розроблених на їх основі рекомендацій щодо організації планування розслідування і судового розгляду, визначення лінії поведінки осіб і прийомів проведення окремих розшукових, негласних дій, які виконує приватний детектив спрямованих на збирання і дослідження доказів, встановлення причин і умов, що сприяють вчиненню правопорушень або інших дій особи щодо, якої проводиться розслідування. Завдання криміналістичної тактики формуються залежно від рівня розвитку науки криміналістики та потреб практичної діяльності, тому

простежується взаємозв'язок та взаємовплив криміналістичної тактики та правозастосовної практики.

Слід розрізнати наступні підгалузі криміналістичної тактики: слідчу тактику, судову тактику, тактику розшукової діяльності, прокурорську тактику, тактику професійного захисту, тактику злочинної діяльності у діяльності детективів НАБУ та ін. У цьому плані, новим напрямком досліджень має стати прийняття Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» постає необхідність у розробці теоретико-практичних питань застосування криміналістичної тактики в діяльності приватних детективів. Розглядаючи криміналістичну тактику ми можемо виокремити такі обов'язкові практичні рекомендації, а саме: організацію і планування розслідування, визначення оптимальної лінії поведінки суб'єктів з якими має працювати приватний детектив і прийомів провадження ними негласних розшукових (слідчих/судових) дій, спрямованих на збирання, фіксацію та вилучення доказової інформації, встановлення причин і умов, що сприяють вчиненню тих чи інших дій. Також криміналістична тактика містить рекомендації щодо тактичного впливу на осіб, поведінка яких пов'язана із формуванням джерел криміналістичної інформації (клієнти, потерпілі, свідки, поняті тощо) з метою подолання протидії або встановлення ефективної взаємодії із ними шляхом їх залучення до розслідування або судового розгляду, налагодження психологічного контакту і використання оптимальних форм тактико-психологічного впливу і управління їх поведінкою в інтересах встановлення об'єктивної істини.

Відносини підпорядкованості, у яких ще в недавньому минулому перебували тактика розшукової діяльності та криміналістична тактика, в аспекті приватно детективної (розшукової) діяльності змінилися відносинами взаємодії. Одним із напрямків тісного зв'язку криміналістики й розшукової діяльності є проблематика версій. Тут спостерігається певна «експансія» криміналістики, оскільки про розшукові версії говорять, виходячи зі змісту криміналістичного вчення про версію та планування розслідування. У криміналістичній науці при класифікації криміналістичних версій за суб'єктом висунення називають слідчі, судові, експертні, оперативно-розшукові версії і, як підвид, -розшукові версії. [1; с. 134].

Сучасний стан та тенденції розвитку криміналістичних знань у реаліях сьогодення обов'язково потребують розширення меж дослідження криміналістичної тактики та подальшого розроблення її нових підгалузей з урахуванням змін законодавства та трансформацією поглядів осіб їх вчинків. Водночас, у даному випадку, на мій погляд, необхідно враховувати зауваження В.А. Журавля, що дійсно, останніми роками сфера застосування криміналістичних знань значно розширилася і на цей час предметно не обмежується лише кримінальними правопорушеннями, а поширюється на суспільні відносини, які потребують конкретного правового регулювання. Але ж сфера застосування певних криміналістичних знань (засобів, прийомів, рекомендацій) і предмет дослідження науки криміналістики-це різні речі, між ними не можна ставити

знак рівності і на підставі цього стверджувати, що криміналістика досліджує закономірності виникнення інформації про будь-яке правове явище у суспільстві. Криміналістика й на цей час має двоєдиний об'єкт дослідження-злочинну діяльність та її наслідки і діяльність з розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, судового розгляду кримінальних проваджень (справ). Саме такий підхід відповідає природі, призначенню і завданням цієї галузі знань [3; с. 228]. Ці положення в повній мірі стосуються і дослідження проблематики розширення меж криміналістичної тактики, до яких потрібно відноситися досить виважено. Вбачається, що межі дослідження проблем застосування криміналістичної тактики визначаються діяльністю суб'єктів кримінального провадження та учасників кримінального процесу, які пов'язані із необхідністю ефективного вирішення завдань.

Ключові слова: детективна діяльність; криміналістична тактика, оптимізація розслідування, засоби та межі криміналістичної тактики, нові галузі криміналістичної тактики.

Список використаних джерел

1. Белкин Р. С. Курс криминалистики. В 3 т. Т. 3: Криминалистические средства, приемы и рекомендации. М.: Юристъ, 1997. 480 с.
2. Баев О. Я. Избранные работы по проблемам криминалистики и уголовного процесса. Сборник. М.: ЭКСМО, 2011. 609 с.
3. Журавель В. А. Міжнаукові зв'язки криміналістики // Вісник Національної академії правових наук України. № 3 (74). 2013. С. 227-237.
4. Шепітько В. Ю. Проблеми оптимізації науково-технічного забезпечення слідчої діяльності в умовах змагального кримінального провадження: матеріали наукової конференції за результатами роботи фахівців НДІ вивчення проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України за фундаментальними темами у 2018 р. (м. Харків, 26 берез. 2019 р.). Харків : Право, 2019. С. 144-147.